

महाराष्ट्रातील प्राचीन मंदिरांचे जतन
व संवर्धन करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक बांधकाम विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: खाक्षेस-२०२० / प्र.क्र. ४०४ / रस्ते-०८.

मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक:- ३०.१२.२०२०.

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र राज्य हा जसा गडकिल्ल्यांसाठी ओळखला जातो तसाच संतांची भूमी म्हणूनही महाराष्ट्राची ओळख आहे. महाराष्ट्राला प्राचीन मंदिरे, लेण्या आणि शिल्पे यांचाही वारसा लाभला आहे.

हिंदवी स्वराज्याचे संस्थापक छत्रपती शिवाजी महाराजांनी विकसित केलेले ३०० किलो हा महाराष्ट्राचा समृद्ध ठेवा आहे. देशातील १२ ज्योतिर्लिंगांपैकी ५ ज्योतिर्लिंगे एकट्या महाराष्ट्रातच आहेत. गेल्या सहाशे वर्षात वारकरी संप्रदायाने देशपातळीवर महाराष्ट्राची वेगळी ओळख निर्माण केली असून आळंदी, पंढरपूर ही तीर्थक्षेत्रे आणि अष्टविनायक परिक्रमा हे महाराष्ट्राच्या सामाजिक/अध्यात्मिक जीवनाचा प्राण आहेत. त्याबरोबरच महाराष्ट्राची कुलस्वामिनी तुळजाभवानी, महालक्ष्मी, रेणुकामाता व सप्तशृंगी ही आद्य मातृदेवतांची साडेतीन शक्तीपीठे महाराष्ट्रातच आहेत.

महाराष्ट्रातील प्राचीन मंदिरे आणि लेण्या-शिल्पे यांना त्यांच्या संवर्धनातून त्यांना आंतरराष्ट्रीय दर्जा प्राप्त करून देण्याचा महाराष्ट्र शासनाचा मानस आहे. प्राचीन मंदिरे तसेच लेण्या-शिल्पे यांचा जीर्णोद्धार आणि संवर्धनाचे काम महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाकडे (एमएसआरडीसी) सोपविण्यात यावे व त्यासाठी महाराष्ट्र शासनाकडून महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाला (एमएसआरडीसी) स्वतंत्र निधी उपलब्ध करून देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याअनुरूपाने मंत्रिमंडळाच्या दिनांक २३.१२.२०२० रोजी झालेल्या बैठकीत सदर बाबीस मान्यता देण्यात आलेली आहे. यानुसार आता शासनाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :-

महाराष्ट्रातील प्राचीन मंदिरांचे जतन व संवर्धन करण्याच्या प्रस्तावास मान्यता देण्यात आलेली आहे :

- १) हा प्रकल्प महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळास “अंमलबजावणी संस्था” म्हणून अंशादान ठेव तत्वावर देण्यासाठी मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.
- २) या प्रकल्पासाठी शासन स्तरावरून सन २०२१-२२ या अर्थसंकल्पात रु. ९०९.०० कोटीची तरतुद करण्यात यावी, यास मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.
- ३) या प्रकल्पाचे स्वरूप काय असावे, प्राधान्याने कोणती कामे हातात घ्यावी, सदर कामांचा तपशिल कसा असावा हे ठरविण्यासाठी प्रथमत: शासन स्तरावर समिती नेमण्यात येत असून सदर समितीची रचना खालीलप्रमाणे राहील -
 - १) अप्पर मुख्य सचिव, सा.बां.विभाग - अध्यक्ष
 - २) प्रधान सचिव/सचिव (व्यय), वित्त विभाग - सदस्य
 - ३) सचिव (बांधकामे), सा.बां. विभाग - सदस्य सचिव
 - ४) संचालक, पुरातत्व विभाग - सदस्य
 - ५) अधिष्ठाता, सर ज. जी. कला महाविद्यालय, डी. एन. मार्ग, फोर्ट, मुंबई - सदस्य
 - ६) प्रधान सचिव, सांस्कृतिक कार्य विभाग - सदस्य

(७)	उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक, -	सदस्य
	महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ	
(८)	प्रधान सचिव, पर्यटन विभाग -	विशेष निमंत्रित
(९)	प्रधान सचिव, पर्यावरण विभाग -	विशेष निमंत्रित

वरील समिती महाराष्ट्रातील प्राचीन मंदिराची जपवणूक व संवर्धन करण्याबाबतचे प्रस्ताव शासनास पुढील कार्यवाहीसाठी सादर करेल. तसेच त्यावर अंमलबजावणी संस्था म्हणून महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ यांच्या सोबत चर्चा विनिमय करून प्रस्तावाबाबत अंतिम निर्णय घेईल. सदर समितीवर शासन, खाजगी क्षेत्रातील याविषयातील तज्ज्ञ व्यक्तींची गरजेनुसार नेमणूक करेल.

सदर शासन निर्णय, नियोजन विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्र.२८८५/१४३३, दि.२२.१२.२०२० तसेच वित्त विभागाने दिलेल्या सहमतीस अनुसरुन निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२०१२३०१७१९४२२११८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अनिलकुमार गायकवाड)
सचिव (बांधकामे), महाराष्ट्र शासन

प्रत -

- १) मा.राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा.उप मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ४) मा.मंत्री, सार्वजनिक बांधकाम, मंत्रालय, मुंबई
- ५) मा.मंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम), मंत्रालय, मुंबई
- ६) मा.राज्यमंत्री, सार्वजनिक बांधकाम, मंत्रालय, मुंबई
- ७) मा.राज्यमंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम), मंत्रालय, मुंबई.
- ८) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा / विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई.
- ९) सर्व विधानसभा सदस्य / विधानपरिषद सदस्य.
- १०) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
- ११) अपर मुख्य सचिव (वित्त विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १२) अपर मुख्य सचिव (नियोजन विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १३) अपर मुख्य सचिव (महसूल व वन विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १४) अपर मुख्य सचिव (सार्वजनिक बांधकाम विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १५) प्रधान सचिव (विधि व न्याय विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १६) प्रधान सचिव (नगर विकास विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १७) प्रधान सचिव (उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १८) प्रधान सचिव (सांस्कृतिक कार्य विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १९) प्रधान सचिव (पर्यटन विभाग), मंत्रालय, मुंबई

- २०) प्रधान सचिव (पर्यावरण विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- २१) अधिष्ठाता, सर जे.जे. कॉलेज ऑफ आर्किटेक्चर, ७८, डॉ. दादाभाई नौरोजी रोड, क्रॉफर्ड मार्केट, फोर्ट, मुंबई - ४०० ००९.
- २२) संचालक, पुरातत्व विभाग, सेंट जॉर्जस हॉस्पीटल कॉम्प्लेक्स, फोर्ट, मुंबई-४०० ००९.
- २३) उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक, म.रा.र.वि. महामंडळ, वांद्रे, मुंबई-५०
- २४) सर्व मंत्रालयीन विभाग
- २५) निवड नस्ती (रस्ते-८), सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय.